

การจัดที่พักอาศัยสวัสดิการสำหรับแรงงานโรงงานทอผ้าโดยผู้ประกอบการ Textiles Workers' Housing Welfare Provision by Factory Owners

รับบทความ	05/05/2020
แก้ไขบทความ	14/06/2020
ยอมรับบทความ	16/06/2020

จิตสุภา ศรีธาทิพย์

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Jitsupa Sattatip

Department of housing, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

noppo.nop55@gmail.com

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมทอผ้าเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานในการดำเนินกิจการจำนวนมาก ผู้ประกอบการโรงงานทอผ้าจำนวนหนึ่งจึงมีการจัดที่พักอาศัยสวัสดิการให้กับแรงงานของตน เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นเครื่องมือจูงใจในการทำงาน งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและแนวทางการจัดที่พักอาศัยสวัสดิการให้กับแรงงานโรงงานทอผ้าของผู้ประกอบการ รวมถึงลักษณะทางกายภาพของที่พักแรงงานและทัศนคติของแรงงานที่มีต่อที่พักอาศัย เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงงาน 3 แห่ง ในพื้นที่อำเภอ อ้อมน้อย อ้อมใหญ่ และไร่เชิง สำรวจพื้นที่พักอาศัยของแรงงาน และสัมภาษณ์แรงงานโรงงานทั้ง 3 แห่ง จำนวน 41 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดริเริ่มการจัดให้มีที่พักอาศัยของผู้ประกอบการโรงงานทั้ง 3 แห่งมีความแตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการโรงงานขนาดใหญ่เห็นว่าเป็นสวัสดิการที่อำนวยความสะดวกให้แรงงานตามลักษณะงานของโรงงาน ในขณะที่โรงงานขนาดกลางเห็นว่ามีค่าใช้จ่ายที่ต้องจัดที่พักเนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติ ส่วนโรงงานขนาดเล็กเห็นว่าเป็นต้นทุนของโรงงาน แต่มีความจำเป็น เพราะใช้เป็นเครื่องจูงใจแรงงานให้เลือกทำงานกับโรงงาน และแข่งขันกับโรงงานโดยใกล้เคียงได้ 2) โรงงานทั้ง 3 แห่งเห็นว่ารัฐบาลไม่ควรเข้ามากำหนดให้ต้องมีที่พักสวัสดิการเนื่องจากข้อจำกัดในด้านพื้นที่ ต้นทุนของโรงงานมีความแตกต่างกัน และความต้องการของแรงงานที่ต่างกัน 3) ในส่วนของลักษณะที่พักอาศัย และการบริหารจัดการนั้น ลักษณะของที่พัก แบ่งเป็น 2 รูปแบบ (1) อาคารที่พักที่อยู่แยกออกจากพื้นที่โรงงาน และ(2) ที่พักที่อยู่ในอาคารเดียวกับโรงงาน โดยโรงงานขนาดใหญ่มีลักษณะที่พักในรูปแบบที่ 1 มีห้องพักเพียงพอดต่อแรงงานพร้อมพื้นที่ส่วนกลางอื่น ๆ เช่น โรงอาหารและพื้นที่ออกกำลังกาย และมีการบริหารจัดการอาคารอย่างเป็นระบบและมีกฎระเบียบให้ปฏิบัติตามอย่างชัดเจน ส่วนโรงงานขนาดกลางนั้นลักษณะที่พักเป็นในรูปแบบที่ 1 เช่นกัน ที่พักเพียงพอดต่อจำนวนแรงงานที่มีในปัจจุบัน มีแนวทางการจัดการที่ดี ในขณะที่โรงงานขนาดเล็กมีที่พักอาศัยในรูปแบบที่ 2 ห้องพักไม่เพียงพอดต่อจำนวนแรงงาน เนื่องจากขนาดของพื้นที่อาคาร และไม่ได้มีแนวทางการบริหารจัดการอาคารอย่างชัดเจน 4) มุมมองของแรงงานต่อที่พักอาศัย แรงงานของโรงงานเล็ก มีความพึงพอใจในที่พักอาศัยน้อยกว่าโรงงานอีก 2 แห่ง อย่างไรก็ตามแรงงานส่วนใหญ่ยังไม่ต้องการอะไรเพิ่มเติม เนื่องจากเข้าใจว่าเป็นที่พักอาศัยโดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าอาศัยภายนอกโรงงาน

งานวิจัยฉบับนี้ชี้ให้เห็นแนวความคิดของผู้ประกอบการในการจัดให้มีที่พักอาศัยสวัสดิการ และรูปแบบและแนวทางในการบริหารจัดการที่พักอาศัยสวัสดิการ ข้อดีข้อเสียของการมีที่พักอาศัยสวัสดิการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการเลือกจัดสวัสดิการให้แรงงาน รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาที่พักอาศัยของกลุ่มแรงงานต่อไป

คำสำคัญ: ที่พักอาศัยสวัสดิการ โรงงานทอผ้า แรงงานทอผ้า

Abstract

Textile industry is one of the industries that need a large number of workers to run a business. Thus, many factory's owners have provided the housing welfare for their workers in order to facilitate and help them for doing their jobs. The housing welfare is also one of the tools that the owners use for attracting workers to work for the factory. The objective of this research is to study the view of the factory's owners on the housing welfare, housing development and management guidelines, this also included the living condition, satisfactory and attitude of the factory's workers towards the housing welfare provision. This study has collected the information by interviewing three different size textile factory's owners in the west area of Bangkok city and three groups of the workers, who lived in the provided accommodation in each factory, total of 41 workers.

The finding showed that 1) Three factory's owners view on housing welfare are different, the large size factory's owner gave the definition of the housing as a welfare that need to be provided for the workers that proper for work conditions, meanwhile the medium size factory's owner found the important of the housing welfare due to the characteristic of the non-Thai workers. The small size factory's owner used the housing welfare as the competitive tool for attracting workers to work for the company. 2) All factory's owners did not agree on government intervention on the housing welfare because of the different need of workers and the different cost that each factory has borne. 3) For the housing's physical features and management guideline, the physical feature has been divided into 2 types (1) housing building that is located separately from the factory building, (2) housing area and factory area are located in the same building. The large size factory's owner has arranged type 1 housing, rooms were enough for workers with clear and systematic management guideline for all stakeholders. The medium size factory's owner also provided type 1 housing which was enough for all workers with good management even though had no clear rules as the large factory. For the small size factory's owner, provided type 2 accommodation and the rooms were not enough for all workers due to the small area, also had no management guidelines. 4) Small size factory's workers had the least satisfactory on their living compare to the other two factories. However, most workers did not ask for the better housing because they realized that it was the expense of the factory's owner.

This research showed the factory owners' views, the housing's physical feature and their management guidelines on the housing welfare for their workers, also found the advantages and disadvantages of the housing welfare. The results can benefit not only the factory's owners in case they would like to arrange the proper housing welfare for their workers, but also workers who can have better quality of life, moreover, leaving the government some idea to support or cooperate with the factory's owner in order to reduce the labor's housing shortage situation.

keywords: *housing welfare, textile factory, textile worker*

บทนำ

ภาคอุตสาหกรรมการผลิตมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต ซึ่งอุตสาหกรรมทอผ้าเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมทอผ้าเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานมนุษย์ โดยเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือ ยิ่งไปกว่านั้นลักษณะการดำเนินกิจการของโรงงานทอผ้า ซึ่งหลายโรงงานเปิดดำเนินการ 24 ชั่วโมง มีการทำงานล่วงเวลา อีกทั้งมีการแบ่งเวลาทำงานเป็น 2 กะ ดังนั้น ที่พักอาศัยสำหรับแรงงานในโรงงานจึงมีความจำเป็น เนื่องจากช่วยอำนวยความสะดวก และพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการทำงานของแรงงานได้ ดังนั้น เพื่อการคงอยู่ของอุตสาหกรรมทอผ้าต้องพึ่งพาแรงงาน การที่แรงงานมีคุณภาพจะส่งเสริมให้อุตสาหกรรมทอผ้าสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนได้ นอกจากนี้ปัญหาแรงงานขาดแคลนก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่กระทบต่อการดำเนินกิจการของโรงงาน การจัดให้มีที่พักสวัสดิการจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้เพื่อดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงานได้อีกด้วย

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ชานเมืองตะวันตกของกรุงเทพมหานครมีโรงงานทอผ้าอยู่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีแรงงานจำนวนมาก โดยเฉพาะในอำเภออ้อมน้อย อ้อมใหญ่ และไร่จิ้ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ฝั่งตะวันตกที่ใกล้กรุงเทพมหานคร การเดินทางขนส่งสินค้าสะดวก พื้นที่ดังกล่าวจึงค่อนข้างมีความหนาแน่น ดังนั้น โรงงานหลายแห่งจึงมีการจัดที่พักอาศัยให้แก่แรงงานเพื่อลดปัญหาการเดินทาง และความแออัดในพื้นที่ ซึ่งจากตารางที่ 1 พบว่ามีโรงงานทอผ้าร้อยละ 42.1 ที่มีที่พักอาศัยให้แรงงาน แบ่งเป็นโรงงาน ขนาดใหญ่ร้อยละ 8.3 โรงงานขนาดกลางร้อยละ 41.7 โรงงานขนาดเล็กร้อยละ 50 ทั้งนี้ที่โรงงานขนาดเล็กมีสัดส่วนที่สูงเนื่องจากมีจำนวนโรงงานขนาดเล็กมากที่สุดในระบบอุตสาหกรรม (ตาราง 1)

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาแนวคิดของผู้ประกอบการโรงงานทอผ้าที่มีต่อการจัดที่พักอาศัยสวัสดิการ สภาพที่พัก และแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อศึกษาถึงเหตุและผลของการจัดให้มีที่พักอาศัยสวัสดิการ รวมถึงข้อดีและข้อเสียของการมีที่พักอาศัยสวัสดิการ เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการที่พักอาศัยให้แรงงานสามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาที่พักสวัสดิการที่เหมาะสมกับผู้ใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม

ตาราง 1 โรงงานทอผ้าแบ่งตามขนาด และการจัดที่พักอาศัยสวัสดิการ

ขนาดแรงงาน	มีที่พัก			ไม่มีที่พัก			ไม่ให้ข้อมูล		
	จำนวน โรงงาน	สัดส่วน	จำนวน แรงงาน	จำนวน โรงงาน	สัดส่วน	จำนวน แรงงาน	จำนวน โรงงาน	สัดส่วน	จำนวน แรงงาน
ขนาดเล็ก	12	50%	317	6	54.5%	68	17	77%	371
ขนาดกลาง	10	42%	1110	4	36.4%	393	4	18%	291
ขนาดใหญ่	2	8%	2273	1	9%	407	1	5%	250
รวม	24	100%	3700	11	100%	868	22	100%	912

ที่มา กรมโรงงานอุตสาหกรรม

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดของผู้ประกอบการโรงงานในการจัดที่พักอาศัยสวัสดิการให้แรงงานโรงงานทอผ้า
2. เพื่อศึกษารูปแบบและสภาพที่พักสวัสดิการ รวมถึงแนวทางการจัดการที่พักสำหรับแรงงานในโรงงานทอผ้า
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อดีข้อจำกัดของการจัดที่พักอาศัยสวัสดิการให้แรงงานโดยผู้ประกอบการโรงงาน

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การศึกษาเรื่องความสำคัญของสวัสดิการแรงงาน และรูปแบบของสวัสดิการแรงงาน สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์ (2520, หน้า 13-14) ได้กล่าวไว้ว่า สวัสดิการแรงงานคือภาวะของการมีสุขภาพดี ของแรงงาน หรือเป็นสภาวะที่นายจ้างจัดให้เพื่อความสะดวกสบายของแรงงาน และถือเป็นภาระทางศีลธรรมของธุรกิจอุตสาหกรรม ซึ่งนายสุวิทย์มีความเห็นว่าสวัสดิการแรงงานให้ประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในฐานะที่เป็นเครื่องมือจูงใจให้แรงงานมีคุณภาพ และช่วยแก้ปัญหาแรงงาน

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้กำหนดรูปแบบสวัสดิการแรงงานที่สำคัญ คือ 1. สวัสดิการแรงงานตามที่กฎหมายกำหนด และ 2. สวัสดิการแรงงานนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด ซึ่งที่פקอาศัยสวัสดิการอยู่ในประเภทที่ 2 ซึ่งเป็นสวัสดิการที่เจ้าของกิจการสามารถจัดหรือไม่จัดก็ได้

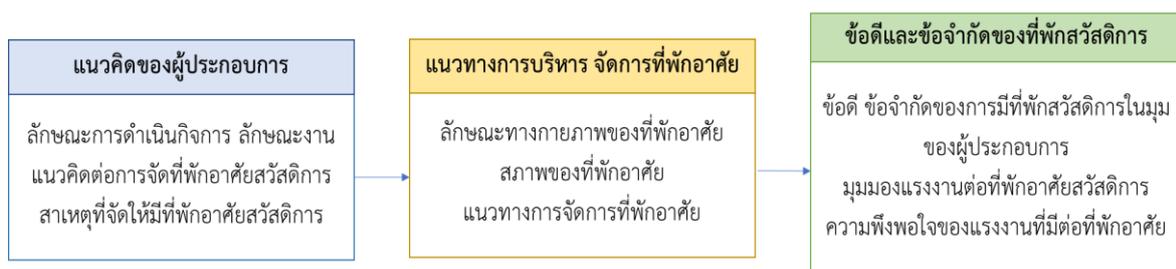
2. การศึกษาเรื่องประโยชน์ของสวัสดิการแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของสวัสดิการที่มีต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น สามารถลดความเครียดจากการทำงาน สร้างขวัญกำลังใจ สร้างความจงรักภักดี ให้แก่แรงงาน ช่วยลดปัญหาการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของแรงงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ เช่นเดียวกับ สุรางค์รัตน์ วศินารมณ (2528, 20-24) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่นายจ้างได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม จากประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้น เนื่องจากสวัสดิการแรงงานสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานได้ไม่มากนักน้อย

3. การศึกษาแนวความคิดด้านการจัดหาที่อยู่อาศัย ซึ่ง Moriarty (1991) ได้อธิบายถึง 2 ปัจจัยในการเลือกที่อยู่อาศัยคือ 1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการเลือกที่อยู่อาศัยจะให้ความสำคัญต่อความสามารถในการจ่ายเงินเป็นอันดับแรก และระยะทางไปยังแหล่งงานเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญรองลงมา 2. ปัจจัยด้านสังคม ซึ่งให้ความสำคัญกับความพอใจส่วนตัว และเรื่องของคุณค่าและความต้องการเป็นสำคัญ นอกจากนี้ Berry and Horton (1970) พบว่ามี 3 ปัจจัยที่กำหนดการเลือกที่อยู่อาศัย 1. ราคาหรือค่าเช่า 2. รูปแบบของที่พัก 3. ที่ตั้งของที่พัก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดของผู้ประกอบการโรงงานทอผ้า รวมถึงแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการที่פקอาศัยสวัสดิการและข้อดีข้อจำกัดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ได้ศึกษาความพึงพอใจของแรงงานผู้פקอาศัย โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ และแบ่งการศึกษาออกเป็นประเด็นดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับงานวิจัยนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรคือ โรงงานทอผ้าที่มีที่פקอาศัยสวัสดิการในพื้นที่ตำบลฝั่งตะวันตกของกรุงเทพฯ คือ อ้อมน้อย อ้อมใหญ่ และไร่ขิง ซึ่งพบว่ามีโรงงานทอผ้าจำนวน 24 (ร้อยละ 42.1) จากทั้งสิ้น 57 แห่งที่มีที่פקอาศัยสวัสดิการให้แรงงาน ได้คัดเลือกโรงงานที่มีที่פקอาศัยสวัสดิการมาทั้งสิ้น 3 แห่ง โดยเลือกโรงงานขนาดใหญ่ กลาง เล็ก อย่างละ 1 แห่ง เพื่อที่จะสัมภาษณ์ผู้ประกอบการของแต่ละโรงงาน และแรงงานของโรงงานที่פקอาศัยในที่פקที่โรงงานจัดให้

ทั้ง 3 แห่งรวมทั้งสิ้น 41 คน แบ่งเป็นแรงงานโรงงานขนาดใหญ่ 30 คน ขนาดกลาง 8 คน และขนาดเล็ก 3 คน ซึ่งใช้วิธีคัดเลือกแบบสุ่มกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาที่ยังไม่เข้างาน หรือหลังเลิกงาน

โรงงานกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโรงงานในพื้นที่ตำบล อ้อมน้อย อ้อมใหญ่ ไร่ชิง จากตาราง 1 และพิจารณาเฉพาะโรงงานที่มีที่พักอาศัยสวัสดิการให้กับแรงงาน และจำแนกโรงงานตามขนาดด้วยจำนวนแรงงานในโรงงานตามที่ให้ข้อมูลกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม จากนั้นจึงใช้วิธีการโทรสอบถามความสนใจในการให้สัมภาษณ์ และคัดเลือกโรงงานตัวอย่างตามขนาด ขนาดละ 1 แห่ง รายละเอียดตามตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลโรงงานตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง

หัวเรื่อง	โรงงานขนาดใหญ่	โรงงานขนาดกลาง	โรงงานขนาดเล็ก
ที่ตั้ง (ตำบล)	อ้อมใหญ่	ไร่ชิง	ไร่ชิง
วันที่สัมภาษณ์	15 มกราคม 2563	18 ธันวาคม 2562	22 มกราคม 2563
จำนวนแรงงาน (จำนวนที่พักในโรงงาน)	900 คน (210 คน)	85 คน (85 คน)	30 คน (20 คน)
แรงงานไทย	900 คน	70 คน	2 คน
แรงงานข้ามชาติ	0 คน	15 คน	28 คน
จำนวนวันทำงาน	6 วัน (หยุดวันพุธ)	6 วัน (หยุดวันอาทิตย์)	6 วัน (หยุดวันอาทิตย์)
เวลาเปิดทำการ	24 ชม.	24 ชม.	08.00 น. -18.00 น.
จำนวนกะ และ เวลาทำงานแต่ละกะ	2 กะ (07.30-17.00) / (19.30- 06.00)	2 กะ (08.00-17.00) / (19.00- 06.00)	1 กะ (08.30 น. -18.00 น.)
มีการทำงานล่วงเวลา (O/T)	มี (17.00-19.30) ค่าแรง 1.5 เท่าของค่าแรงปกติ	มี (18.00-20.00) ค่าแรง 1.5 เท่าของค่าแรงปกติ	ไม่มี
รายได้ขั้นต่ำต่อวัน	325 บาท	325 บาท	325 บาท
ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้จัดการโรงงาน	ผู้จัดการโรงงาน	ผู้จัดการโรงงาน

ที่มา บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

3. การเก็บข้อมูล

1) สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เพื่อสอบถามแนวคิดและเหตุผลการจัดให้มีที่พักอาศัยสวัสดิการ รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการที่พักอาศัย

2) สสำรวจที่พักอาศัยแรงงาน และเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยสวัสดิการ

3) สัมภาษณ์แรงงาน เพื่อสอบถามถึงความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อที่พักสวัสดิการที่ทางโรงงานจัดให้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้วิจัยนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาถอดเทป วิเคราะห์คำสำคัญที่สะท้อนแนวคิดและมุมมองโดยเปรียบเทียบโรงงานทั้ง 3 ขนาด วิเคราะห์ทั้งเรื่องที่คล้ายกันและแตกต่างกันรวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2) ผลการสัมภาษณ์แรงงาน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดกลุ่ม วิเคราะห์ความคิดเห็นรวมถึงระดับความพึงพอใจที่มีต่อที่พักอาศัยสวัสดิการ

3) ผลจากการสำรวจที่พักอาศัย ผู้วิจัยได้นำภาพถ่ายมาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับบทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและคำสัมภาษณ์ของแรงงาน พร้อมเปรียบเทียบลักษณะกายภาพที่พักอาศัยของแต่ละโรงงาน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วน สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดการจัดที่พักออาศัยสวัสดิการของผู้ประกอบการ ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญดังนี้ (รายละเอียดตามตาราง 3)

1. โรงงานแต่ละขนาดมีแนวคิดริเริ่มในการจัดที่พักออาศัยที่แตกต่างกัน โดยโรงงานขนาดใหญ่เห็นว่าเป็นสวัสดิการของโรงงานที่ต้องมีเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานและให้เหมาะกับลักษณะงานของโรงงาน ในขณะที่โรงงานขนาดกลางเห็นว่าต้องจัดที่พักออาศัยเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะและพฤติกรรมของแรงงาน ในขณะที่โรงงานขนาดเล็กมีที่พักออาศัยเพื่อให้สามารถแข่งขันกับโรงงานอื่น และเป็นเครื่องมือจูงใจแรงงานให้มาทำงานกับโรงงานได้

2. ข้อดีของการจัดที่พักวสวัสดิการให้แรงงาน ทั้ง 3 แห่ง เห็นว่าการมีที่พักออาศัยทำให้แรงงานมาทำงานได้สะดวกขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงาน และเป็นประโยชน์ต่อโรงงานในกรณีที่ต้องเรียกใช้แรงงานในยามจำเป็น

3. การจัดที่พักออาศัยมีประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า โรงงานขนาดใหญ่เห็นว่าประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น เนื่องจากมีเวลาพักเต็มที่ ในขณะที่โรงงานขนาดกลางและเล็กเห็นว่าไม่ได้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงาน โดยโรงงานขนาดกลางมีความเห็นว่าคนงานมักไม่ได้มีปัญหาเรื่องการเดินทาง เพราะมักเลือกทำงานใกล้กับที่พักออาศัยอยู่แล้ว นอกจากนี้ โรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กเห็นข้อเสียเหมือนกันว่าแรงงานมักทำงานในเวลาว่าง หรือขาดงานเนื่องจากสังสรรค์เป็นกลุ่มหลังเลิกงาน

ตาราง 3 แนวคิดการจัดที่พักออาศัยสวัสดิการของผู้ประกอบการ

หัวข้อ	โรงงานขนาดใหญ่	โรงงานขนาดกลาง	โรงงานขนาดเล็ก
แนวคิดการจัดที่พักออาศัย	เป็นสวัสดิการของโรงงานเพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แรงงาน	เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับแรงงานของโรงงาน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติ	เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับโรงงานอื่นๆในละแวกใกล้เคียง ในด้านการดึงดูดแรงงานให้ทำงานกับโรงงาน
เหตุผลที่สนับสนุนการจัดที่พักออาศัย	1. ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานให้แก่แรงงานที่ไม่ได้มีถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่ในละแวก 2. ลักษณะงานที่มีการทำงานตลอด 24 ชั่วโมง มีการทำงาน O/T และมีการสลับกะการทำงาน	1. แรงงานส่วนใหญ่ไม่มีที่พักออาศัยของตนเอง 2. พฤติกรรมแรงงาน ที่ไม่ได้มีวินัยในการทำงานมาก มักจะขาด ลา มาสาย	1. โรงงานส่วนใหญ่ในพื้นที่มักมีที่พักออาศัยให้แก่แรงงาน 2. แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติส่วนมากมักไม่มีที่อยู่และเลือกทำงานทำโรงงานที่มีที่พักออาศัยให้
ข้อดีของการมีที่พักออาศัย	1. แรงงานทำงานสะดวกสบายขึ้นไม่ต้องเดินทางไกล 2. ปลอดภัยขึ้น เมื่อต้องทำงานกะดึก หรืองานล่วงเวลา 3. เป็นประโยชน์ต่อโรงงานในกรณีที่ต้องเรียกใช้แรงงาน	1. ลดปัญหาแรงงานของโรงงาน เพราะการพักออาศัยในโรงงาน ทำให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2. สะดวกขึ้น เหมาะกับลักษณะงานที่มี O/T	1. ดึงดูดแรงงานได้บางส่วน 2. มาทำงานเร็วขึ้น 3. มีคนอยู่ช่วยในกรณีที่ช่วยดูแลโรงงานเวลาเกิดปัญหาขึ้น
ข้อเสียของการมีที่พักออาศัย	ไม่มี	หนักงานได้ง่าย พออยากพักก็กลับห้องได้เลย	1. ลาบ่อย สังสรรค์ดื่มเหล้า 2. ความปลอดภัยของเจ้าของ
คุณภาพการทำงาน	อาจมีส่วน เนื่องจากแรงงานสะดวกขึ้น พักผ่อนเต็มที่	ไม่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจากแรงงานมักเลือกทำงานใกล้ที่พักออาศัยอยู่แล้ว	ไม่เกี่ยวข้องกัน เพราะเทียบกับคนที่ไม่ได้พักก็ไม่ได้แตกต่าง
เครื่องมือในการดึงดูดแรงงาน	เป็นส่วนหนึ่ง แต่ไม่ใช่ปัจจัยหลัก ปัจจัยหลักคือสวัสดิการที่ได้รับเป็นตัวเงิน เช่น เบี้ยขยัน โบนัส	เป็นเครื่องมือในการดึงดูดแรงงาน	เป็นเครื่องมือในการดึงดูดแรงงาน

หัวข้อ	โรงงานขนาดใหญ่	โรงงานขนาดกลาง	โรงงานขนาดเล็ก
แนวคิดเบื้องต้นในการสร้างอาคาร	1. สร้างอาคารแยกชาย-หญิง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย 2. ห้องน้ำส่วนตัวมีต้นทุนการดูแลรักษาสูง 3. ไม่นั่นพื้นที่ส่วนกลางมาก เนื่องจากแรงงานส่วนมากไม่ได้ใช้	1. เนื่องจากโรงงานมีพื้นที่ว่างเหลืออยู่ จึงก่อสร้างอาคารตามความจำเป็นในช่วงนั้น 2. ตึก 2 ชั้น ใช้เงินทุนน้อยกว่า 3. ห้องน้ำรวม มีข้อดีคือดูแลง่าย ต้นทุนการดูแลรักษาไม่สูงเกินไป 4. ไม่มีโรงอาหารเพราะต้องดูแลรักษาความสะอาดเพิ่ม	1. เป็นอาคารที่ซื้อต่อมา จึงใช้ตามฟังก์ชันที่มี 2. ห้องน้ำส่วนตัวเหมาะสมแล้ว เพราะไม่เกิดปัญหาห้องน้ำไม่พอ และ คนอยู่มีหน้าที่ต้องรักษาความสะอาดเอง
มุมมองต่อนโยบายภาครัฐหากมีการขอความร่วมมือให้จัดให้มีที่พักสวัสดิการ	ไม่ควรบังคับ หากแรงงานไม่มีความต้องการพักอาศัยจะกลายเป็นต้นทุนเปล่า หากโรงงานเห็นว่ามิประโยชน์จะริเริ่มเอง	ไม่ควรบังคับเพราะแต่ละโรงงานมีข้อจำกัดต่างกัน เช่น เรื่องเงินทุน เรื่องพื้นที่ก่อสร้าง	ไม่ควรบังคับ เพราะต้นทุนแต่ละโรงงานไม่เท่ากัน มีเช่นนั้นโรงงานเล็กๆอาจไม่สามารถอยู่ได้ โรงงานรู้ว่าสิ่งใดเหมาะสมกับธุรกิจของตน

ที่มา บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

2. ลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัย

ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาแบ่งตามขนาดของโรงงานดังนี้ (รายละเอียดตามตาราง 4)

โรงงานขนาดใหญ่ เป็นอาคาร 2 ชั้น 3 อาคาร อายุใช้งาน 30 ปี (อาคาร 1-3) อาคารช่วงที่ 2 เป็นส่วนขยายเพิ่มเติมเป็นอาคาร 4 - 5 ชั้น 2 อาคาร (อาคาร 4-5) และมีการแบ่งเป็นอาคารเฉพาะแรงงานหญิง 3 อาคาร อาคารแรงงานรวม 2 อาคาร

สำหรับอาคาร 1 - 3 ลักษณะภายในห้องพักมีเตียงไม้วางอยู่เกือบเต็มพื้นที่ มีช่องทางเดินไม่กว้างนัก และมีตู้เก็บของตู้เสื้อผ้ายัดติดกำแพง ส่วนของพื้นที่อาบน้ำมีลักษณะเป็น อ่างอาบน้ำขนาดใหญ่ ใช้วิธีตักอาบ และมีการแบ่งพื้นที่ซีกผ้าไว้ด้านข้าง ห้องสุขาเป็นมีทั้งส่วนนั่งยองและนั่งราดอยู่ชั้น 1 ของอาคาร สำหรับอาคาร 4 - 5 ลักษณะภายในห้องพักไม่แตกต่างกัน แต่มีห้องน้ำรวมในทุกชั้นเนื่องจากเป็นอาคารสูงการทำห้องน้ำรวมจุดเดียวที่ด้านล่างไม่ได้สามารถรองรับการใช้งานได้นอกจากนี้โรงงานมีพื้นที่โรงอาหารสำหรับขายอาหาร และเป็นที่นั่งรับประทาน และมีลานโล่งสำหรับพักผ่อน (ตามภาพ 2)

ภาพ 2 สภาพที่พักรักอาศัยโรงงานขนาดใหญ่

ที่มา บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และแบบสำรวจที่พักอาศัย

โรงงานขนาดกลาง สำหรับแรงงานข้ามชาติเป็นอาคารพักอาศัย 2 ชั้น ทั้งสิ้น 2 อาคาร ไม่แบ่งเพศ ลักษณะในห้องพัก ไม่มีเฟอร์นิเจอร์ พื้นที่อาบน้ำเป็นห้องอาบน้ำรวมแยกชายหญิง ห้องอาบน้ำเป็นอ่างอาบน้ำขนาดใหญ่ ใช้วิธีตักอาบอยู่ด้านข้างอาคารที่พัก ที่พักของแรงงานไทยนั้นเป็นอาคารชั้นเดียว 3 ห้องแถว ในห้องพักไม่มีเฟอร์นิเจอร์ ทั้งนี้ในโรงงานมีของกินของใช้ที่จำเป็นเล็กน้อย ไม่มีโรงอาหาร ทั้งนี้มีพื้นที่สนามสำหรับให้แรงงานออกกำลังกายหรือพักผ่อน (ตามภาพ 3)

ภาพ 3 สภาพที่พักอาศัยโรงงานขนาดกลาง
ที่มา บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และแบบสำรวจที่พักอาศัย

□ **โรงงานขนาดเล็ก** โรงงานขนาดเล็ก มีห้องพักให้แรงงานอยู่ชั้นบนของพื้นที่โรงงาน มีทั้งหมด 13 ห้อง แปลนเป็นแบบ Single corridor ก่อนหน้านี้อาคารที่พักนี้เป็นอาคารพักอาศัย 2 ชั้น 26 ห้อง แต่ทางโรงงานได้ปรับปรุงพื้นที่ด้านล่างกลายเป็นส่วนของโรงงาน ทำให้จำนวนห้องพักลดลง ภายในห้องพักไม่มีเฟอร์นิเจอร์ มีห้องน้ำส่วนตัว อย่างไรก็ตามพื้นที่ส่วนกลางในพื้นที่โรงงาน แต่เนื่องจากมีพื้นที่ว่างด้านหลังพื้นที่โรงงานแรงงานบางส่วนจึงใช้พื้นที่นั้นเล่นกีฬาบ้าง (ตามภาพ 4)

ภาพ 4 สภาพที่พักอาศัยโรงงานขนาดเล็ก
ที่มา บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และแบบสำรวจที่พักอาศัย

ตาราง 4 ลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัย

หัวเรื่อง	โรงงานขนาดใหญ่	โรงงานขนาดกลาง	โรงงานขนาดเล็ก
จำนวนอาคาร	5 อาคาร	2 อาคาร	1 อาคาร
จำนวนห้องพัก	250 ห้อง	36 ห้อง	13 ห้อง
อายุของอาคาร	15-30 ปี	1.5 ปี	25 ปี
ที่พักแยกชายหญิง	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่
ขนาดพื้นที่ในห้องพัก	15-20 ตรม.	16-18 ตรม.	17-20 ตรม.
สิ่งอำนวยความสะดวกให้ห้องพัก	เตียงไม้ขนาดใหญ่ ตู้เก็บของ เก้าอี้ เสื้อผ้า ชั้นวางของ	ห้องเปล่า มีพัดลม	ห้องเปล่า
ลักษณะห้องอาบน้ำ	ห้องอาบน้ำรวม เป็นอ่างขนาดใหญ่ แบ่งชายหญิง	ห้องอาบน้ำรวม เป็นอ่างขนาดใหญ่ แบ่งชายหญิง	ห้องอาบน้ำส่วนตัว
จำนวนห้องอาบน้ำ	มีในทุกอาคารที่พักอาศัย	ชาย 1 จุด หญิง 1 จุด	ห้องส่วนตัวในทุกห้องพัก
ลักษณะห้องสุขา	ส้วมนั่งยอง และโถส้วมนั่งราด	ส้วมนั่งยอง	ส้วมนั่งยอง และโถส้วมนั่งราด
พื้นที่ โรงอาหาร	มี	ไม่มี	ไม่มี
พื้นที่ออกกำลังกาย	มี	มี	ไม่มี

ที่มา บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และแบบสำรวจที่พักอาศัย

3. แนวทางการบริหารจัดการที่พักอาศัย

จากการศึกษาพบว่า โรงงานขนาดใหญ่มีหน่วยงานบุคคลเป็นผู้จัดการดูแลอาคาร ต่างกับโรงงานขนาดกลางและเล็กที่ผู้ประกอบการเป็นผู้จัดการเอง โรงงานขนาดใหญ่จึงจัดให้มีกฎระเบียบในการอยู่อาศัยที่ชัดเจน และห้ามแรงงานทำเองโดยพลการ มีบทลงโทษ ต่างกับขนาดกลางและขนาดเล็กที่จะให้แรงงานทำตามสะดวกมากกว่า นอกจากนี้โรงงานขนาดใหญ่และขนาดกลางมีห้องพักเพียงสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพักเพียงเล็กน้อย และมีพื้นที่ว่างที่สามารถขยายเพิ่มเติมได้

โรงงานทั้ง 3 แห่งพบปัญหาเรื่องความสะอาด โดยเฉพาะโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กที่แรงงานเป็นแรงงานข้ามชาติ ที่มีพฤติกรรมทิ้งขยะไม่เป็นที่ และคายน้ำหมากตามทางเดิน ทั้งนี้โรงงานขนาดใหญ่มีการจัดแม่บ้านประจำดูแลความสะอาดแต่ละอาคารตามที่มอบหมายทุกวัน ในขณะที่โรงงานขนาดกลางมีการดูแลความสะอาดส่วนของห้องน้ำ 2 ชั่วโมงทุกวัน และโรงงานขนาดเล็กที่ไม่ได้มีแนวทางการดูแลรักษาความสะอาดอย่างชัดเจน

โรงงานขนาดใหญ่มีการจัดยามรักษาความปลอดภัยโรงงาน 24 ชั่วโมง โรงงานขนาดกลางให้คนงานกะกลางคืนดูแลความปลอดภัย ทั้ง 2 โรงงานมีอุปกรณ์ที่สามารถป้องกันเหตุฉุกเฉินได้ ทั้ง 3 โรงงานยังไม่มีแผนในการปรับปรุงอาคาร และยังไม่เคยได้ปรับปรุงอาคารพักอาศัยของโรงงาน (รายละเอียดตามตาราง 5)

ตาราง 5 แนวทางการบริหารจัดการที่พัก

หัวข้อ	โรงงานขนาดใหญ่	โรงงานขนาดกลาง	โรงงานขนาดเล็ก
หน่วยงานบริหาร	ฝ่ายงานบุคคล	ผู้ประกอบการ	ผู้ประกอบการ
จำนวนคนงานต่อ 1 ห้องพัก	ห้องพักไม่เกิน 3 คน ห้องครอบครัวไม่เกิน 4 คน	ตามสะดวก แต่ถ้าห้องพักไม่พอ จะจัดให้ห้องละ 2 คนขึ้นไป	ตามสะดวก คนงานที่มาทีหลังสามารถเช่าที่พักใกล้เคียงได้
กฎระเบียบ	มี	ไม่มี	ไม่มี
ปัญหาการพักอาศัยที่พบ	1 ความสะอาด เนื่องจากแรงงานส่วนมากพักอาศัยอยู่เป็นเวลานานของใช้จึงเยอะ 2 ไม่มีปัญหาการทะเลาะ ชู้สาว	1 ความสะอาด-แรงงานมีนิสัยคายหมากตามทาง ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ซีดเขียนกำแพง 3 เสียงดัง สงสรวด์เมาเหล้า 4 ไม่มีปัญหาการทะเลาะ ชู้สาว	1 ความสะอาด-ทิ้งขยะไม่เป็นที่ และมักโยนขยะทิ้งหลังอาคารจนกลายเป็นกองขยะ 2 เสียงดัง สงสรวด์เมาเหล้า 3 แสงสว่างในอาคารน้อย ไม่พอ
การทำความสะอาด	มีพนักงานทำความสะอาดประจำอาคารทุกวัน	มีพนักงานทำความสะอาดห้องน้ำ 2 ชม ก่อนเลิกงานทุกวัน	ไม่มีคนดูแลส่วนกลาง
การดูแลรักษาอาคาร	ไม่ได้มีการปรับปรุงที่พักอาศัยรายปี มีช่างเป็นรายกรณี	ไม่ได้มีการปรับปรุง ที่พักอาศัยรายปี มีช่างเป็นรายกรณี	ไม่ได้มีการปรับปรุง หรือบำรุงที่พักอาศัยรายปี ผู้อยู่ช่วยกันดูแล
การดูแลความปลอดภัย	มียามประจำโรงงาน ตลอด 24 ชม. ประตูทางเข้าออกมีทางเดียว	ไม่มียาม แต่มีแรงงาน กะดึกรักษาความปลอดภัยให้โรงงาน	ไม่มียาม คนสามารถเข้าออกได้โดยง่าย
ค่าใช้จ่ายที่เก็บแรงงาน	ค่าไฟ ตามมิเตอร์ไฟ	ค่าไฟ ตามมิเตอร์ไฟ	350 บาทต่อเดือน

ที่มา บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

4. ความคิดเห็นและความพอใจของแรงงานที่มีต่อที่พักอาศัยสวัสดิการ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้ (รายละเอียดตามตาราง 6)

- ลักษณะแรงงานที่พักอาศัย

แรงงานของโรงงานขนาดใหญ่เป็นแรงงานไทยทั้งหมด มีอายุมากกว่า 40 ปี และมีอายุงานค่อนข้างยาว 11 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 10 ที่ทำงานกับโรงงานระหว่าง 1 - 5 ปี แรงงานส่วนใหญ่พักอาศัยเป็นเวลานาน ในขณะที่โรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ โดยแรงงานโรงงานขนาดกลางร้อยละ 62.5 มีอายุ 21 - 30 ปี ร้อยละ 50 ทำงาน

กับโรงงานมาน้อยกว่า 1 ปี แรงงานของโรงงานขนาดเล็ก ร้อยละ 66.6 มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีอายุการทำงานอยู่ระหว่าง 3 - 4 ปี และพักอาศัยในที่พักสวัสดิการมาตั้งแต่เข้ามาทำงาน

เหตุผลที่เลือกทำงานกับโรงงาน

แรงงานของโรงงานขนาดใหญ่ร้อยละ 53.3 ในขณะที่แรงงานร้อยละ 62.5 ของโรงงานขนาดกลาง เห็นว่าการมีที่พักอาศัยสวัสดิการเป็นเหตุผลหลักที่เลือกทำงานกับโรงงาน ทั้งนี้ร้อยละ 66.6 ของแรงงานโรงงานขนาดเล็กเห็นว่าที่พักไม่ใช่สาเหตุที่เลือกทำงาน แต่ต้องการรายได้ในการดำรงชีวิต

คุณภาพการทำงาน

แรงงานโรงงานขนาดใหญ่ และขนาดกลางส่วนมาก (มากกว่าร้อยละ 85) ให้ความเห็นว่าการพักในโรงงานทำให้การพักผ่อนดีขึ้น และการทำงานดีขึ้นเนื่องจากการพักผ่อนที่เต็มที่ และความสะดวกสบายที่ได้รับ สำหรับแรงงานโรงงานขนาดเล็ก ร้อยละ 66.6 เชื่อว่าตนทำงานดีขึ้นเนื่องจากการพักผ่อนที่เต็มที่ นอกจากนี้แรงงานโรงงานขนาดใหญ่ส่วนมากค่อนข้างมีความผูกพันกับโรงงาน และมีเป้าหมายในการทำงานในระยะยาว จนถึงวัยเกษียณ ซึ่งต่างจากเป้าหมายการทำงานของแรงงานของโรงงานอีก 2 แห่ง ที่อายุงานสั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะเชื้อชาติของแรงงาน ที่มาประเทศไทยเพื่อหารายได้ในช่วงเวลาหนึ่ง

ทั้งนี้แรงงานขนาดใหญ่เห็นว่าการลางานไม่เกี่ยวข้องกับการได้รับสวัสดิการ เพราะลาเป็นปกติตามสิทธิที่มีและฐานะของตน ในขณะที่แรงงานโรงงานขนาดกลางร้อยละ 100 มองว่าลางานน้อยลง

ความพึงพอใจในที่พักอาศัย

สำหรับโรงงานขนาดใหญ่ แรงงานให้คะแนนความพึงพอใจค่อนข้างสูง (9.10-9.96) ทั้งนี้บางส่วนบอกถึงปัญหาความสะอาด เช่น ห้องน้ำที่เป็นพื้นปูน และการวางท่อน้ำทิ้งที่วิ่งเปลือยผ่านห้องสุขาก่อนถึงบ่อพัก ทั้งนี้แรงงานส่วนใหญ่มองว่าสิ่งที่ได้รับเพียงพอ และสะดวกสบายแล้ว ในขณะที่แรงงานโรงงานขนาดกลาง มีความพึงพอใจในที่พักโดยรวมอยู่ในระดับคะแนน 7.62 - 9.75 ซึ่งพบปัญหาเรื่องความสะอาดเช่นกัน ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ห้องพักร้อน เสียงดัง แต่พอใจกับห้องน้ำรวมสำหรับแรงงานโรงงานขนาดเล็ก มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ที่ 6 - 8.6 คะแนน ปัญหาหลักจะเป็นเรื่องความสะอาด กลิ่น และการเดินทางไปที่ไกลเคียด ทั้งนี้แรงงานค่อนข้างพึงพอใจในห้องอาบน้ำและห้องสุขาและเห็นว่าการมีห้องน้ำส่วนตัวเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว

นอกจากนี้ แรงงานของทั้ง 3 โรงงาน เห็นว่าโรงอาหารเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตในโรงงาน เนื่องจากเป็นทั้งพื้นที่ทานอาหารและซื้ออาหารในราคาไม่สูงมาก แรงงานและส่วนมากมองว่าพื้นที่ออกกำลังกายมีความจำเป็น แม้ว่ามีแรงงานโรงงานขนาดใหญ่ และขนาดกลางเพียงร้อยละ 40 และร้อยละ 50 ตามลำดับ ที่ใช้งานพื้นที่ดังกล่าว

ตาราง 6 ความคิดเห็นและความพอใจของแรงงาน

หัวเรื่อง	โรงงานขนาดใหญ่		โรงงานขนาดกลาง		โรงงานขนาดเล็ก	
	จำนวนคน	สัดส่วน	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
จำนวนแรงงานที่ให้สัมภาษณ์	30	100%	8	100%	3	100%
เพศชาย	9	30%	6	75%	3	100%
เพศหญิง	21	70%	2	25%	0	0%
สัญชาติไทย	30	100%	0		0	
สัญชาติอื่นๆ	0		8	100%	3	100%
อายุแรงงาน (ปี)						
20-30	2	6.67%	5	62.50%	2	66.65%
30-40	2	6.67%	3	37.50%	1	33.35%
มากกว่า 40	26	86.66%	0		0	

หัวเรื่อง	โรงงานขนาดใหญ่		โรงงานขนาดกลาง		โรงงานขนาดเล็ก	
	จำนวนคน	สัดส่วน	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
อายุการทำงาน						
น้อยกว่า 1 ปี	0		4	50%	0	
1-5 ปี	3	10%	4	50%	3	100%
5-10 ปี	0	0%	0		0	
มากกว่า 10 ปี	26	90%	0		0	
เหตุผลที่เลือกทำงานกับโรงงาน						
สวัสดิการดี	14	46.67%	1	12.5%	0	
ใกล้บ้าน	3	10%	0		0	
มีคนแนะนำมา	9	30%	3	37.5%	1	33.3%
ต้องการรายได้	4	13.33%	3	37.5%	1	33.3%
อื่นๆ	0		1	12.5%	1	33.3%
การมีที่พักเป็นสาเหตุเลือกทำงานกับโรงงาน						
ใช่	16	53.33%	5	62.50%	1	33.33%
ไม่ใช่	5	16.67%	0		0	
มีส่วนแต่ไม่ใช่เหตุผลหลัก	9	30.00%	3	37.5%	2	66.67%
รู้สึกว่าการพักผ่อนเพียงพอ การทำงานดีขึ้น						
มีส่วนเกี่ยวข้อง	29	96.67%	7	87.5%	3	66.67%
ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	1	3.33%	1	12.5%	0	33.33%
การลางานน้อยลง	4	13.33%	8	100%	2	66.67%
ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลา	26	86.67%	0		1	33.33%
ความพึงพอใจในภาพรวม (คะแนน 10)		9.20-9.96		7.62-9.75		6-8.6

ที่มา บทสัมภาษณ์แรงงาน

อภิปรายผลการศึกษา

1) แนวคิดของผู้ประกอบการต่อการจัดที่พักและการบริหารจัดการที่พักสวัสดิการ

จากผลการศึกษาพบว่าแนวคิดของผู้ประกอบการส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพของที่พักอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าหากผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการและเห็นข้อดีของการมีที่พักว่ามีประโยชน์ต่อการทำงาน การสร้างและการจัดการที่พักอาศัยจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด แบ่งพื้นที่การใช้งานเป็นสัดส่วน และจัดให้มีพื้นที่ส่วนกลาง ซึ่งสามารถทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถใช้งานได้อย่างเหมาะสมและสะดวกสบาย มีการซ่อมแซมที่รวดเร็ว และมีกฎระเบียบการอยู่อาศัยร่วมกันที่ชัดเจน ซึ่งพบว่าแรงงานมีความพึงพอใจต่อที่พักในระดับดี แต่หากผู้ประกอบการไม่ได้ให้ความสำคัญกับที่พักอาศัยสวัสดิการ หรืออาจเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับไม่คุ้มกับต้นทุนที่ต้องเสียไป จะพบว่าไม่ได้มีแนวทางการดูแลรักษาที่พักที่ชัดเจน และไม่มีพื้นที่ส่วนกลางอื่น ๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายโรงงาน การที่ไม่มีแนวทางการบริหารจัดการจากผู้ประกอบการที่ชัดเจนส่งผลให้ที่พักอาศัยนั้นจะไม่เป็นระเบียบ ไม่สะอาด และบางพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งาน

นอกจากนี้แนวคิดในเรื่องการสร้างอาคารที่พักที่เหมาะสม พบว่าหากผู้ประกอบการเห็นเรื่องการจัดดูแลที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของแรงงานจำนวนมาก ผู้ประกอบการมักสร้างที่พักอาศัยที่เป็นห้องน้ำรวมเพื่อลดต้นทุนการดูแล

รักษาในส่วนนี้ เพราะเป็นพื้นที่สำคัญต้องมีการรักษาความสะอาดและดูแลอย่างเหมาะสม มิเช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในส่วนอื่น ๆ ได้

2) ลักษณะเชื้อชาติของแรงงานกับแนวคิดการจัดที่พักของผู้ประกอบการ

จากการศึกษาพบว่า แรงงานไทยจะมีอายุการทำงานยาวกว่าแรงงานข้ามชาติ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสาเหตุเรื่องเป้าหมายการทำงานในระยะยาว ที่แรงงานไทยส่วนมากมีเป้าหมายทำงานถึงวัยเกษียณ ต่างจากแรงงานข้ามชาติมีเป้าหมายทำงานเก็บเงิน เมื่อได้ครบตามที่ตั้งใจก็มีเป้าหมายกลับประเทศในระยะเวลาไม่นานนัก ซึ่งพฤติกรรมของแรงงานไทยและแรงงานต่างชาติมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ควรเน้นการดูแลรักษาพื้นที่ส่วนรวมเป็นประจำให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและสะอาดเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ควรคำนึงถึงพฤติกรรมการใช้พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อลดต้นทุนการดูแลรักษาในระยะยาว เนื่องจากอาจเกิดปัญหาจากการใช้งานได้ง่าย ทั้งนี้ ควรสร้างกฎระเบียบที่ชัดเจนให้กับแรงงานข้ามชาติเพื่อการอยู่อาศัยที่เป็นระเบียบเรียบร้อย

3) ความต้องการและพฤติกรรมการใช้งานที่พักของแรงงาน

สำหรับการใช้พื้นที่ พบว่าแรงงานมักใช้พื้นที่ภายในห้องพักมากที่สุด ดังนั้น การออกแบบพื้นที่ห้องพัก จึงควรทำให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัย เช่น การถ่ายเทอากาศที่เหมาะสม จัดการความร้อนภายในห้อง โดยเฉพาะแรงงานที่ทำงานกะกลางคืน และต้องพักอาศัยช่วงกลางวัน รวมถึงเรื่องเสียงเครื่องจักรที่ค่อนข้างดัง อาจต้องเว้นระยะการสร้างอาคารกับโรงงานเล็กน้อยเพื่อลดผลกระทบเรื่องเสียง และควรเพิ่มความเป็นส่วนตัวและปลอดภัยของห้องพัก สำหรับโรงงานที่มีจำนวนแรงงานที่พักอาศัยมาก ควรคำนึงเรื่องการความปลอดภัย และระเบียบในการอยู่อาศัยที่เข้มงวดขึ้น เพื่อลดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งหรือปัญหาอื่น ส่วนการใช้พื้นที่ส่วนกลาง ควรคำนึงถึงการใช้งานที่เหมาะสม เช่น พื้นที่ออกกำลังกาย พบว่า แรงงานข้ามชาติชอบทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม เช่น การเล่นตะกร้อ เตะฟุตบอล ในขณะที่แรงงานไทยมักออกกำลังกายด้วยการวิ่ง หรือเล่นกีฬาหลากหลาย ดังนั้น ควรมีพื้นที่ส่วนกลางที่รองรับกิจกรรมเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงความเพียงพอของพื้นที่ด้วย โดยอาจมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ย่อยหลายจุด เพื่อให้แรงงานสามารถใช้ได้ทั่วถึง นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงงานส่วนใหญ่มีความต้องการพื้นที่โรงอาหาร ซึ่งถือเป็นต้นทุนของโรงงาน ทั้งนี้ อาจช่วยลดปัญหาเรื่องความสะอาดในพื้นที่ห้องพักในระยะยาวได้

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาแนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการที่พักอาศัยของผู้ประกอบการ รวมถึงลักษณะทางกายภาพของที่พักและทัศนคติของแรงงานที่มีต่อสวัสดิการที่พักอาศัย ซึ่งค้นพบว่าโรงงานทั้ง 3 แห่งมีแนวคิดในการจัดที่พักสวัสดิการที่แตกต่างกัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเหมาะสมของเงินทุน และทัศนคติของผู้ประกอบการ ซึ่งแนวคิดของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับลักษณะที่พักอาศัยและแนวทางในการบริหารจัดการที่พักอาศัยสวัสดิการ

นอกจากนี้การจัดที่พักอาศัยนั้นผู้ประกอบการควรคำนึงถึงต้นทุนการดูแลรักษาในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนแรงงาน ลักษณะพฤติกรรมอยู่อาศัยและสัญชาติของแรงงานเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อลดปัญหาการอยู่อาศัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าที่พักอาศัยสวัสดิการเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและแรงงานในหลายแง่มุม และเชื่อว่าหากผู้ประกอบการเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ผู้ประกอบการจะจัดให้มีที่พักอาศัยโดยไม่ต้องใช้อำนาจของภาครัฐเข้ามาควบคุม อย่างไรก็ตามการคิดที่พักรับมีต้นทุน ทั้งต้นทุนการก่อสร้างและต้นทุนการดูแลรักษา ดังนั้น หากภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนอาจทำให้โรงงานหลายแห่งหันมาจัดที่พักสวัสดิการซึ่งจะสามารถช่วยลดปัญหาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนที่มีความขาดแคลนได้

บรรณานุกรม

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. "สวัสดิการแรงงาน." สืบค้น 18 สิงหาคม 2562.

<https://www.labour.go.th/index.php/hm7/73-2562-01-04-06-01-50>.

ประภาศรี จิตพัฒนไพบูลย์. "การจัดหาที่อยู่อาศัยของลูกจ้างแรงงานย่านอุตสาหกรรม: กรณีศึกษา อำเภอพระ
ประแดง จ.สมุทรปราการ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2537.

สุรางค์รัตน์ วศินารมณ. *สังคมสงเคราะห์ในอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์. "ความหมายของสวัสดิการ." ในสรุปผลสัมมนา เรื่อง สวัสดิการแรงงาน, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 20 เมษายน 2520.

เสาวลักษณ์ รอดสมัย. "แนวทางการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยสำหรับพนักงานศูนย์ไปรษณีย์หลักสี่ที่ปฏิบัติงานเป็นกะ."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

Berry, Brian J.L. "Cities as Systems within Systems of Cities." *Regional Science* 13, 1(1964): 147-63.

Berry, Brian J.L. and Horton, Frank E. *Geographic Perspectives on Urban Systems*. Englewood Cliffs, NJ.:
Prentice Hall, 1970.

Moriarty, Barry M. "Urban Systems, Industrial Restructuring, and the Spatial—Temporal Diffusion of
Manufacturing Employment." *Environment and Planning A* 23, 11(1991): 1571-1588.